

**LIETUVOS RESPUBLIKOS VYRIAUSYBĖS KANCELIARIJA
STRATEGINIŲ KOMPETENCIJŲ GRUPĖ
STRATEGINIO PLANAVIMO IR STEBĖSENOS GRUPĖ**

**DĖL LIETUVOS RESPUBLIKOS VYRIAUSYBĖS NUTARIMO „DĖL NACIONALINĖS
REGIONINĖS POLITIKOS PRIORITETŲ**

IKI 2030 METŲ PATVIRTINIMO“ (toliau – Nutarimo projektas);

**DĖL LIETUVOS RESPUBLIKOS VYRIAUSYBĖS 2014 M. VASARIO 19 D. NUTARIMO NR. 172
„DĖL 2014–2020 METŲ NACIONALINĖS PAŽANGOS PROGRAMOS HORIZONTALIOJO
PRIORITETO „REGIONINĖ PLĖTRA“ TARPINSTITUCINIO VEIKLOS PLANO
PATVIRTINIMO“ PAKEITIMO (toliau – Nutarimas Nr. 2) (TAP-18-598; TAP-18-1069.)**

PAŽYMA

2019-05-09 Nr. NV-1284

Vilnius

Projekto rengėjas: Vidaus reikalų ministerija

Projekto tikslas: nustatyti Nacionalinės regioninės politikos prioritetus iki 2030 metų (toliau – prioritetai) ir suplanuoti prioritetams įgyvendinti skirtas priemones 2014–2020 metų nacionalinės pažangos programos horizontaliojo prioriteto „Regioninė plėtra“ tarpinstituciniame veiklos plane.

Dabartinė situacija: Regioninės plėtros įstatymas numato, kad Vyriausybė tvirtina nacionalinės regioninės politikos prioritetus. 2017 m. kovo mėn. vidaus reikalų ministras sudarė darbo grupę regionų plėtros kryptių tobulinimui, kuri parengė Lietuvos regioninės politikos baltąją knygą. Lietuvos regioninės politikos baltajai knygai pritarta Nacionalinės regioninės plėtros tarybos 2017 m. gruodžio 15 d. posėdyje.

Projekto esmė: Nutarimo projektas, parengtas kaip pagrindinis dokumentas, įgyvendinantis Lietuvos regioninės politikos baltąją knygą. Jame nustatomi 3 prioritetai iki 2030 metų ir suformuluota po 2-3 uždavinius kiekvienam prioritetui:

- 1) Darnus ir tvarus regionų ekonomikos augimas (ekonominė sanglauda):
 - 1.1. Uždavinys – nuolat gerinti ekonominę aplinką;
 - 1.2. Uždavinys – siekti geografiškai subalansuoto ekonomikos augimo;
- 2) Paslaugų ir darbo vietų prieinamumas visiems (teritorinė sanglauda):
 - 2.1. Uždavinys – užtikrinti pakankamą kokybiškų paslaugų lygį visiems Lietuvos gyventojams, nepaisant to, kur jie gyvena;
 - 2.2. Uždavinys – skatinti naujos kartos kompleksinių, bendruomeninių paslaugų atsiradimą;
- 3) Veiksminga regioninės politikos įgyvendinimo sistema:
 - 3.1. Uždavinys – įgalinti regioninį lygmenį užtikrinti darnią ir tvarią savo regionų plėtrą;
 - 3.2. Uždavinys – sukurti efektyvias analizės ir valdymo priemones;
 - 3.3. Uždavinys – pagerinti vietos gyventojų, socialinių ir ekonominių partnerių ir nevyriausybinių organizacijų bei valdžios institucijų įtraukimą į vietos savivaldai ir regionams svarbių klausimų sprendimą.

Suformuotas 5 rodiklių rinkinys, kuris leistų išmatuoti prioritetų įgyvendinimo naudą ir poveikį. Tikimasi, kad, pavyzdžiui, gyvenimo kokybės indeksas šalies mastu iki 2030 metų padidės 15 procentų, palyginti su 2017 metais (dydžiai pateiktoje redakcijoje nepateikti, dėl to pateiktos pastabos).

Kiekvienam uždaviniui formuluojamos detalesnės įgyvendinimo kryptys, tačiau jų detalumas ir išvystymas tarpusavyje labai skiriasi (dėl to teikiamos pastabos).

Nutarimu Nr. 2 „Regioninės plėtros“ tarpinstitucinis veiklos planas pildomas nauju tikslu, kuris skirtas įgyvendinti prioritetus, tačiau šių dviejų dokumentų suderinamumas ir nedubliavimas nėra iki galo apgalvotas.

„Regioninės plėtros“ tarpinstitucinis veiklos planas apima priemones, rodiklių reikšmes ir planuojamas skirti lėšas priemonėms įgyvendinti 2019-2021 metais. Atkreiptinas dėmesys, kad dokumentas planuojantis veiklas ir lėšas 2019 metams, teikiamas tvirtinti beveik įpusėjus einamiesiems metams.

Pažymėtina ir tai, kad palyginti su 2018 metais suplanuotomis ir patvirtintomis lėšomis, Nutarimu Nr. 2 mažinamos ES paramos lėšos: 2019 m. – beveik 76 mln. eurų (nuo 354,1 iki 278,2 mln. eurų); 2020 m. – beveik 95 mln. eurų (nuo 276,6 iki 181,8 mln. eurų).

Derinimas: Projektai derinti su visomis ministerijomis ir Lietuvos savivaldybių asociacija. Argumentai dėl pastabų, į kurias neatsižvelgta, ar atsižvelgta iš dalies pateikti derinimo pažymose.

Nacionalinės regioninės politikos prioritetai iki 2030 metų buvo aptarti ir jiems pritarta 2019 m. kovo 28 d. vykusiaje Nacionalinės regionų plėtros tarybos posėdyje.

Dalykinio vertinimo išvada:

Dėl Nutarimo projekto:

BENDROS PASTABOS:

1. Susipažinus ir išanalizavus Nutarimo projektą, darytina išvada, kad prioritetų įgyvendinimas išskirtinai priklauso nuo finansavimo ES lėšomis. Vertinant būsimą finansinę perspektyvą, ši aplinkybė atspindi riziką, kuri gali tiesiogiai įtakoti prioritetų įgyvendinimą. Siūlome rengėjams teikime pateikti informaciją apie tai, kaip ketinama užtikrinti prioritetų įgyvendinimo „aprūpinimą“ finansiniais ištekliais po 2020 metų;
2. Nutarimo projekto 1 punkte teigiama, kad prioritetai parengti „siekiant sudaryti oraus, aktyvaus, saugaus, sveiko ir patrauklaus gyvenimo ir darbo prielaidas visoje Lietuvoje“. Atsižvelgiant į tai, kad tiek pat dėmesio skiriama ir pačių regionų stiprinimui, siūlome įvertinti galimybę 1 punktą papildyti ir šiuo siekiu;
3. Prioritetai apima: 1) ekonominę sanglaudą; 2) teritorinę sanglaudą; 3) regioninės politikos formavimą ir įgyvendinimą. Tačiau pasigendama aiškiai išreikšto socialinės sanglaudos aspekto. Kyla klausimas, dėl kokių priežasčių socialinė sanglauda nėra išskirta kaip atskiras prioritetas?
4. Atsižvelgiant į tai, kad Vyriausybei siūloma patvirtinti Nacionalinės regioninės politikos prioritetus iki 2030 metų, darytina išvada, kad prioritetų dokumento tekstas turi būti maksimaliai aiškus, suprantamas ne specialistui, konkretus, struktūruotas ir be perteklinės informacijos, bet kartu ir pademonstruojantis atitinkamą ambiciją įgyvendinti svarbius darbus ir pasiekti konkrečių pokyčių. Todėl:
 - 4.1. Būtina tikslinti Nutarimo projekto tekstą, siekiant subalansuoti atskirose dalyse pateikiamos informacijos detalumą – visi Nutarimo projekte pasikartojantys elementai turi būti apibrėžti ir išplėtoti vienodu detalumu ir išlaikant tą patį informacijos pateikimo principą: jeigu teikiami statistiniai duomenys, atspindintys faktinę situaciją, ar sėkmės istorijos, ar egzistuojančios problemos, jie turėtų būti pateikti prie kiekvieno prioriteto / uždavinio/ žingsnio / iniciatyvos / sprendimo / kt. Alternatyva – Nutarimo projektą papildyti atskira dalimi, pvz., skirsniu, kuriame norima iliustruoti situacija ir problemos būtų aptariamose sistemiskai, paminimi statistiniai duomenys, kt.;
 - 4.2. Kiekvienam uždaviniui formuluojami žingsniai / iniciatyvos / sprendimai / kt. Siekiant nuoseklumo ir tinkamo pasirengimo tolesnei prioritetų stebėsenai, siūlome šiuos dabartinėje Nutarimo projekto redakcijoje skirtingai vadinamus elementus unifikuoti ir suteikti jiems konkrečių ir vieną pavadinimą;
 - 4.3. Atitinkamai tikslintinos aukščiau minėtų elementų formuluotės taip, kad iš jų būtų aišku, ką ketinama padaryti. Antra, formuluotės turi suponuoti ir Vyriausybės ambiciją įgyvendinti / sutvarkyti tam tikrus dalykus, todėl neturi būti tokių formuluočių kaip „geresnį <...> integravimą“,

„aktyviau naudojantis“, „išnaudojant geresnio planavimo galimybes“, „nuolat tobulinant“ ir panašiai. [Taikytina visam Nutarimo projekto tekstui];

- 4.4. Nereikėtų minėti konkrečių teisės aktų pavadinimų, ypač tų, kurie dar nėra priimti (pvz., minimas Savivaldybių infrastruktūros plėtros įstatymas), taip pat dokumentų būsenų (pvz., rengiamu naujuoju Lietuvos bendruoju planu), kurios po tam tikro laiko jau bus neaktualios. [Taikytina visam Nutarimo projekto tekstui];
- 4.5. Prioritetų dokumente neturėtų būti minimos konkrečios ES fondų lėšomis finansuojamos priemonės, ar įvardijamos konkrečios ministerijos, kurios administruoja vieną ar kitą priemonę;
- 4.6. Nutarimo projekte, kuriais tvirtinami prioritetai, neturėtų būti vertinimų tokių kaip „vis dėl to šios priemonės stokoja tikslumo“, „taigi matematinė optimizacija <...> negali būti efektyvi“ ir pan. Tai yra prioritetų rengimo proceso (analizės etapo) metu rengėjų nustatytos ekspertinio lygmens išvados, kurių perkėlimas į Ministrų kabineto tvirtinamą dokumentą laikytinas netinkama praktika. [Taikytina visam Nutarimo projekto tekstui];
- 4.7. Nutarimo projekte 3 kartus pakartojamas žodis „formaliai“, kuris turi neigiamą konotaciją. Siūlom atsisakyti. Brauktinas žodis ir „populistiškai“, kuris iš esmės yra nederantis su Nutarimo projekto idėja ir turiniu;
5. Nutarimo projektą tikslinga papildyti nauju skyriumi, kuriame būtų aptarta: kas koordinuoja prioritetų įgyvendinimą; kas įgyvendina (dalyvauja); kaip vykdoma įgyvendinimo pažangos stebėseną ir kas už tai atsakingas; kaip ir koku dažniu atsiskaitoma už prioritetų įgyvendinimą; kaip / kur viešinami įgyvendinimo rezultatai ir kiti aktualūs susiję klausimai;

DĖL I PRIORITETO:

6. Tarp 1-ojo uždavinio „Nuolat gerinti ekonominę aplinką“ įgyvendinimo iniciatyvų numatomos konkrečios iniciatyvos, kurios turėtų padėti pritraukti investuotojus, pvz., LEZ'ų lankstumas, „Žaliasis koridorius“ investuotojų įsikūrimui. Tačiau siūlome pakartotinai įvertinti, ar netikslinga būtų pačią uždavinio formuluotę papildyti *investicinio patrauklumo didinimu* ir taip tai įtvirtinti kaip horizontalų bendrą siekį;
7. 3.3 papunkčiu numatoma iniciatyva „Toliau skatinti pramonės plėtrą“. Kyla klausimas, kodėl tik pramonės plėtra? Ar nebūtų tikslingiau ilgalaikėje perspektyvoje kalbėti apie prioritetinių ūkio šakų plėtrą, neišskiriant vien tik pramonės?

DĖL II PRIORITETO:

8. Atitinkamai tikslintinas 1-asis uždavinys „Užtikrinti **pakankamą** kokybiškų paslaugų lygį visiems Lietuvos gyventojams, nepaisant to, kur jie gyvena“, arba atsisakant žodžio „pakankamą“ (nes tai nekonkretu, neambicinga ir nekorektiška Vyriausybės atžvilgiu), arba, jei čia omenyje turimas prieinamumo aspektas, tuomet atitinkamai ir formuluoti;
9. 5.4 papunktyje, kur kalbama apie „bazinių“ paslaugų paketų sukūrimą ir įgyvendinimą, patikslinama, kad „pradedant kultūros paslaugų paketo suformavimu ir įgyvendinimu“. Neaišku, koku tikslu nustatoma ši patikslinanti aplinkybė – sąlyginis įpareigojimas šią sritį koordinuojančiai institucijai, ar teisėto lūkesčio regionams suformavimas, ar kita? Prioritetų įgyvendinimo trukmė – daugiau nei 10 metų, todėl darytina prielaida, kad „baziniai“ paslaugų paketai bus sukurti ir įgyvendinti visose būtinose srityse, tad, ar tikslinga specifiškai ar kažkaip kitaip tikslinti;
10. Siūlome rengėjams įvertinti, ar 5.6, 5.8 ir 5.9 papunkčiai neturėtų būti prie III prioriteto, nes savo esme jie labiau tinkantys ten;
11. 2-asis uždavinys „Skatinti naujos kartos kompleksinių, bendruomeninių paslaugų atsiradimą“ tikslintinas, didinant ambiciją ir įsipareigojimų mastą – ar daugiau nei 10 metų mes tiks skatinsime atsiradimą? Manome, tikslinga formuluoti, kad mes suformuosime ir teiksime naujos kartos paslaugas, arba pereisime prie naujos kartos paslaugų, arba pan.;

12. 6.3 papunktyje kalbama apie integruotas paslaugas, skirtas šeimoms ir pažeidžiamoms visuomenės grupėms. Siūlome rengėjams pakartotinai įvertinti, ar vartojant sąvoką „pažeidžiamos grupės“ (kaip tai yra visuotinai suprantama), tinkamai atspindimi specialiujų poreikių asmenys, ar tiesiog priklausantys jautrioms (jautresnėms) visuomenės grupėms;

DĖL III PRIORITETO:

13. Siūlome apsvarstyti alternatyvų prioriteto pavadinimą – „Įgalinti ir veiksmingi regionai“. Šį siūlymą teikiame atsižvelgiant į tai, kad veiksminga regioninės politikos įgyvendinimo sistema neturėtų būti tikslas pats savaime, o labiau – viena iš priemonių, kuria siekiama aukštesnio tikslo – įgalintų ir veiksmingų regionų;

DĖL PRIORITETŲ ĮGYVENDINIMO VERTINIMO RODIKLIŲ:

14. III Nutarimo projekto skyriuje siūlome pasirinkti ir nuosekliai vartoti vieną terminą – „siektini rezultatai“ arba „vertinimo rodikliai“;
15. Tikslintinos 10.1, 10.2, 11.1, 11.2, 12 punktų redakcijos taip, kad informacija būtų pateikiama tokia seka: 1) vertinimo rodiklio formuluotė / apibrėžimas – konkreti ir trumpa; 2) apibrėžimo paaiškinimas – ši informacija neturėtų būti formuluotės dalis; 3) vertinimo rodiklio faktinė reikšmė (atskaitos taškas) ir planuojamos siektinos reikšmės;
16. Atsižvelgiant į tai, kad prioritetai nustatomi daugiau nei 10 metų, nepakanka rodiklių, matuojančių prioritetų įgyvendinimo pažangą, siektinas reikšmes nustatyti tik galutiniam terminui (2030 metams), todėl siūlome suplanuoti ir tarpines siektinas reikšmes, pvz., 2022 ir 2026 metams;
17. Rodiklio „Regioninių centrų ekonominio potencialo indeksas“ reikšmės apibūdinimas „<...> reikšmė padidėtų nuo 17 (mažiausių įverčių) ir 55 (didžiausių įverčių) balo intervalo iki 35 (mažiausių įverčių) ir 65 (didžiausių įverčių) balų intervalo <...>“ iš esmės tikslintinas, kad būtų suprantamas ir aiškus (ne tik specialistui, bet visiems, skaitantiems dokumentą).

Dėl Nutarimo Nr. 2:

18. Rengėjai iš esmės turėtų persvarstyti, koks turi būti Nutarimo projekto ir Nutarimo Nr. 2 santykis, kaip jie turėtų būti suderinti tarpusavyje, kad uždaviniai / priemonės / veiklos nesidubliuotų tarp to, kas suplanuota iki šiol tarpinstituciniame veiklos plane, ir to, kas papildoma atsižvelgiant į prioritetus, nes Nutarime Nr. 2 tenka du kartus skaityti apie kokybiškas paslaugas, teritorinę sanglaudą, tvarų ekonomikos augimą ir pan.;
19. Siūlomas naujas 3 tikslas „*Pasirengti Nacionalinės regioninės politikos prioritetų įgyvendinimui, pasibaigus 2014–2020 m. finansavimo laikotarpiui*“ iš esmės yra netinkamas, nes: 1) ką reiškia pasirengti?; 2) o kada pradėsime įgyvendinti – nuo 2021 metų?; 3) akivaizdi kolizija tarp tikslo, formuluojamo kaip „pasirengti“ ir jam įgyvendinti numatytų konkrečių priemonių ir veiklų, kurios atspindi Nutarimo projekto įgyvendinimą, bet ne kažkokius parengiamuosius darbus; 4) dabartinė tikslo formuluotė atspindi veiksmą, o ne siekiamą pokytį ar rezultatą;
20. Primename rengėjams tam tikrus reikalavimus planavimo dokumentams, nustatytus Strateginio planavimo metodikoje:
- 20.1. Tikslas (strateginis tikslas) apibrėžiamas kaip „*ilgos, vidutinės ar trumpos trukmės planavimo dokumentuose užsibrėžtas siekis, rodantis planuojamą pasiekti rezultatą per planavimo dokumento įgyvendinimo laikotarpį*“;
- 20.2. Siekiant užtikrinti kokybišką prioritetų įgyvendinimo stebėseną, į Nutarimą Nr. 2 turėtų būti perkelti visi Nutarimo projekte numatyti vertinimo rodikliai (prie rezultato vertinimo kriterijų). Šiuo metu liko neperkelti du rodikliai: 1) „Stabilumo užtikrinimo rodiklis – 15–64 metų amžiaus gyventojų užimtumo lygis visose su regioniniais centrais (klasteriais) susietose teritorijose“; 2) „Gyvenimo kokybės indeksas (GKI)“;
- 20.3. Siekiant užtikrinti tinkamą Nutarimo projekte numatytų *uždavinių įgyvendinimą*, prioritetų uždaviniai taip pat turi būti perkelti į Nutarimą Nr. 2 (į tą patį uždavinių lygmenį). Šiuo metu nėra perkeltas nė vienas uždavinys;

- 20.4. Turi būti numatyti *produkto vertinimo kriterijai*, kurie būtų tinkami uždavinių stebėsenai. Šiuo metu nėra numatytas nė vienas produkto vertinimo kriterijus;
- 20.5. Turėtų būti numatyti *asignavimai*, skirti 3 tikslo priemonių įgyvendinimui (net jei šios priemonės bus įgyvendinamos be papildomo finansavimo iš ES paramos lėšų). Šiuo metu nėra numatyti asignavimai nė vienai 3 tikslo priemonei, nors akivaizdu, kad kai kurių iš jų neįmanoma įgyvendinti be atitinkamo finansavimo;
21. Prašome rengėjų teikime paaiškinti, kodėl 2021 metams nustatytos tokios pačios žemiau nurodytų rezultato vertinimo kriterijų siektinos reikšmės, kaip ir 2020 metams. Pažymėtina, kad net jei 2021 m. nenumatoma vykdyti su šiais kriterijais susijusių priemonių ar projektų, tačiau pastarųjų poveikis turėtų būti juntamas ir atsispindėti 2021 m. rezultatuose:
- R-01-01 rezultato vertinimo kriterijus „*Lietuvos Respublikos vieta tarp mažiausių regioninius netolygumus turinčių Europos Sąjungos valstybių narių*“ (2020 m. – 5 vieta; 2021 m. – 5 vieta);
 - R-02-01 rezultato vertinimo kriterijus „*Sanglauda pagal bendrąjį vidaus produktą vienam gyventojui, procentiniais punktais*“ (2020 m. – 2 p. p.; 2021 m. – 2 p. p.);
 - R-02-02 rezultato vertinimo kriterijus „*Apskritys, kuriose 15–64 metų gyventojų užimtumo lygis mažesnis kaip 60 procentų, skaičius*“ (2020 m. – 1 vnt.; 2021 m. – 1 vnt.);
 - R-02-04 rezultato vertinimo kriterijus „*Užimtųjų dalis tikslinėse teritorijose, procentais*“ (2020 m. – 54 proc.; 2021 m. – 54 proc.);
22. Prašome rengėjų teikime paaiškinti, kodėl mažinamos ES paramos lėšos: 2019 m. – nuo 354,1 iki 278,2 mln. eurų; 2020 m. – nuo 276,6 iki 181,8 mln. eurų.

Siūlome projektus svarstyti tarpinstituciniame pasitarime.

Strateginių kompetencijų grupės vyriausioji patarėja

Daiva Žaromskytė-Rastėnė

Strateginio planavimo ir stebėsenos grupės vyresnioji patarėja

Virginija Baniūnienė